

УДК 658.5

Дресвянніков Д.О., керуючий філією АТ  
«Укресімбанк» у м. Маріуполь

## ОПТИМАЛЬНА МОДЕЛЬ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

**Дресвянніков Д. О. Оптимальна модель життєвого циклу промислового підприємства.** На підставі дослідження найбільш поширених теорій життєвих циклів підприємства, було удосконалено та запропоновано авторська модель життєвого циклу, яка базується на проведенні реструктуризації в період між стадіями розквіту і стабільності.

**Дресвянников Д. А. Оптимальная модель жизненного цикла промышленного предприятия.** На основании исследования наиболее распространенных теорий жизненных циклов предприятия, была усовершенствована и предложена авторская модель жизненного цикла, основанная на проведении реструктуризации в период между стадиями расцвета и стабильности.

**Dresvyannikov D. The optimal model for the life cycle of industrial enterprises.** Based on the study the most common theories of the life cycles of enterprises has been improved by the author 'life cycle model which based on the restructuring in the period between the stages of prosperity and stability.

**Постановка проблеми.** В теорії управління підприємством є напрям, в рамках якого дослідники розглядають підприємство як об'єкт що розвивається в часі, та має певний життєвий цикл. Теорія життєвих циклів підприємства передбачає певні етапи його розвитку, які можуть бути описані за допомогою моделей, що ґрунтуються на цій процесній теорії. Деякі автори проводять аналогію між життєвим циклом підприємства та біологічними об'єктами. Досвід вчених свідчить про те, що біологічні організми починають вмирати з перших днів своєї появи, і смерть - є неминучим майбутнім біологічного об'єкта. Це не можна стверджувати про організацію, оскільки її життєвий цикл не обов'язково має на увазі її неминучу смерть. З урахуванням усіх припущень різних теорій життєвих циклів підприємств, необхідно розглянути нові етапи їх еволюційного розвитку з метою недопущення "смерті" організації.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Результати досліджень життєвих циклів підприємств та особливостей їх фінансово-економічної діяльності одержали відображення у наукових працях як закордонних так і вітчизняних вчених: Айзедіса І., Грейнера Л., Ван Хорна Дж. К., Мільнеар Б., Стонера Дж., Аріса С., Філоновича С., Василенко В., Короткова Е., Лігоненко Л., Скібіцького М., Стоянової О.

**Невирішені частини загальної проблеми.** У своїх працях науковці характеризують стан підприємства на кожній стадії життєвого циклу. Водночас, серед дослідників відсутній єдиний підхід щодо відновлення життєвого циклу підприємства після настання періоду занепаду. Вивчення підприємства з позиції життєвого циклу дозволяє розробити стратегію та тактику його оновлення, які є інструментами антикризового управління підприємством.

**Мета дослідження.** Метою даної роботи є: на основі результатів дослідження та порівняльного аналізу найбільш поширених моделей життєвого циклу підприємства, запропонувати більш удосконалену модель життєвого циклу підприємства.

**Постановка завдання.** Підприємство, діє за циклічним законом життєдіяльності й, з високою вірогідністю, може занепасти у кризове становище. Проте у підприємства є

можливість уникнути кризової стадії та перейти на вищі стадії розвитку. Врахування теоретичних та практичних процесів циклічного розвитку підприємства, дослідження існуючих моделей життєвого циклу організації дозволить визначити оптимальну модель життєвого циклу підприємства та підвищити ефективність антикризового управління.

**Викладення основного матеріалу.** Розвиток підприємства знаходить своє відображення у його життєвому циклі, проте визначення стадії розвитку компанії в певний момент часу ускладнене деякими аспектами, насамперед тому, що кількість параметрів, за допомогою яких можна характеризувати цю стадію, дуже велике. Тому для реалізації системного підходу до вирішення цього питання фахівці вдаються до моделей життєвого циклу організації, як моделям, які задають орієнтири для визначення вимог до належного стану, логіці функціонування або визначенням етапів розвитку організації. Проте, всі вони мають одні і ті ж фази що періодично повторюються, та які по-різному трактуються різними дослідниками

Амплітуда коливань, глибина криз міняються, залежать від взаємодії циклів різної тривалості. В узагальненому виді модель економічного циклу підприємства з урахуванням типових фаз його розвитку наведена у рис. 1.

Q

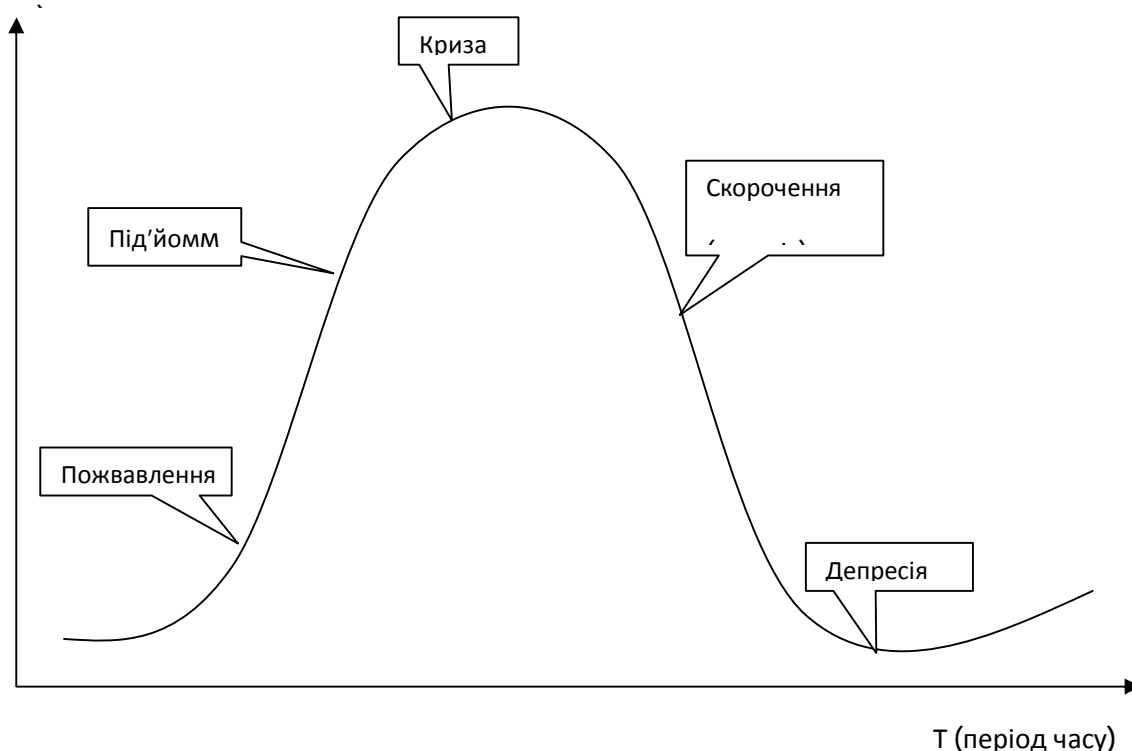


Рис 1. - Основні фази типової моделі життєвого циклу.

Найважливішими параметрами, на основі яких частіше проводилася класифікація цих фаз, були вік і розмір організації. Найбільш яскраво цей підхід до життєвого циклу компанії був реалізований в статті професора Гарвардської школи бізнесу Ларрі Грейнера, опублікованій в 1972 у «Harvard Business Review» [1].

Дослідивши наукові роботи інших авторів, він прийшов до висновку, що найважливішими параметрами, що визначають модель розвитку організації є: вік організації; розмір організації; етапи еволюції; етапи революції; темпи зростання галузі. На підставі цього висновку Грейнер виділяє п'ять основних етапів розвитку, які змінюються внаслідок революцій, що були викликані відповідними кризами (рис. 2).

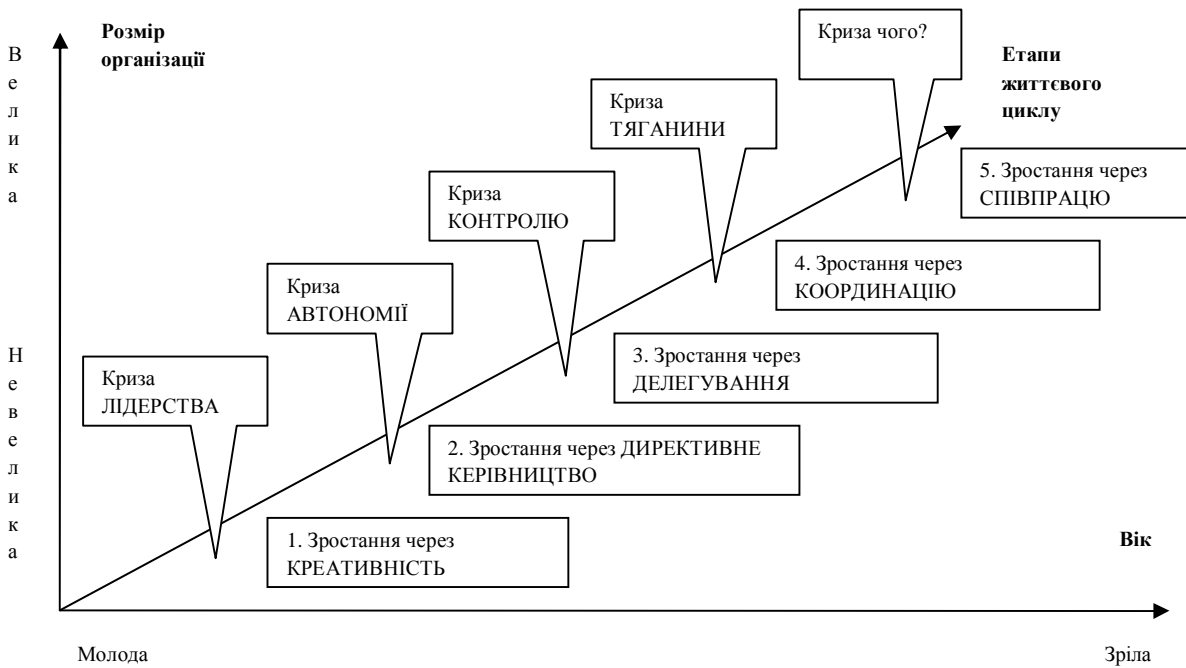


Рис. 2. - Етапи життєвого циклу організації за Л. Грейнером [2]

Аналіз опису етапів розвитку організації за Грейнером дозволяє зробити наступні висновки:

Незважаючи на застереження автора, в його моделі визначальним параметром розвитку є розмір організації: в невеликих організаціях, у стратегії яких, значне збільшення розмірів не передбачено, деякі етапи і кризи просто не можуть мати місце. Цей висновок відразу ж накладає обмеження на застосування моделі Грейнера.

Модель описує розвиток не організації в цілому, а її системи управління. У цьому також є істотне обмеження.

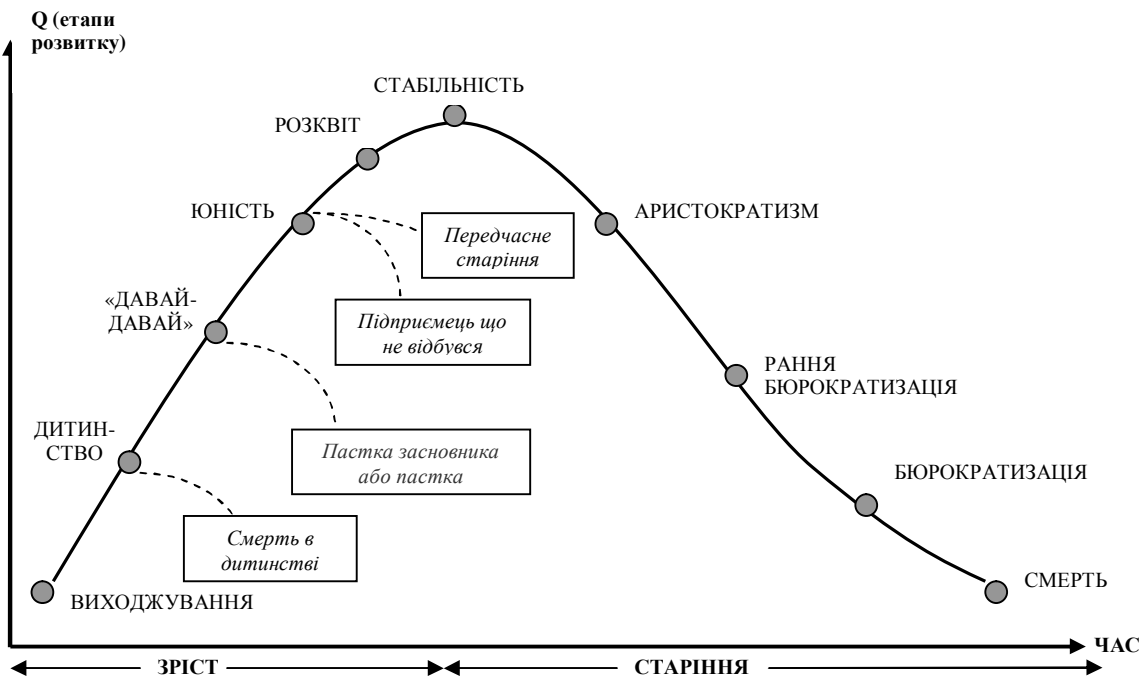


Рис. 3. - Етапи життєвого циклу організації за І. Адизесом [2]

Видима незавершеність моделі: сам автор задається питанням, кризою «чого» закінчується п'ятий етап еволюції, але відповіді на це питання не дає. Ясно, що успішні компанії розвиваються по спіралі, модифікуючи свою стратегію і здійснюючи якісні перетворення, однак вбудувати цю ідею у розглянуту модель нелегко, оскільки вона спочатку «лінійна».

На мій погляд, дуже серйозним кроком у розвитку моделі життєвого циклу організації стали роботи американця Айзека (Ісаака) Адізеца. Розпочаті ще в кінці 1970-х років вони були розвинені в його роботі, «Adizes I. Managing Corporate Lifecycles» (1999 р.).

Основні тези теорії Адізеца полягають у наступному:  
розвиток організації подібно еволюції живого організму;  
на будь-якій стадії розвитку в організації є проблеми.

Вони поділяються на хвороби росту і організаційні патології, з якими, на відміну від хвороб росту, самостійно організація впоратися не може. Наочно модель життєвого циклу за І. Адізецом відображена на рис. 3.

Відмінності між трьома моделями життєвого циклу: типовий, моделей за Грейнером і Адізецом, слід розглядати як можливість інтеграції для стандартизації та більш повного опису процесу розвитку організації. Дійсно, стадія «Креативність» моделі Грейнера цілком відповідає стадії «дитинство» у Адізеца та стадії пожвавлення в типовій схемі. Далі чергування прогресивних і регресивних періодів легко накладається на фазу швидкого підйому або зростання. Іншими словами, управлінський цикл Грейнера накладається на загальноорганізаційний цикл Адізеца, який можна порівняти з типовою моделлю життєвого циклу підприємства.

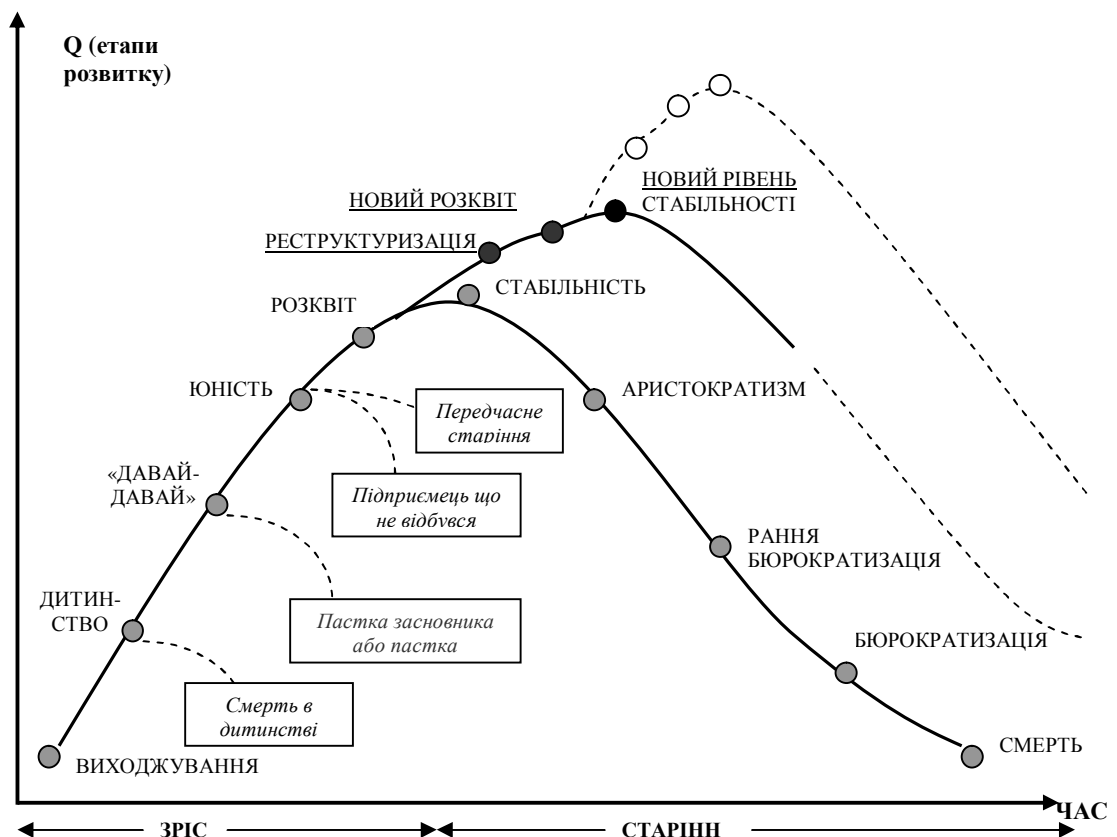


Рис. 4. Модель зростаючого розвитку організації на підставі циклічної реструктуризації (складено авторами)

Таке співвідношення моделей дозволяє розширити модель Грейнера та показати, що слідує за етапом досягнутої рівноваги. У схемі Грейнера на цьому етапі закінчується розвиток тієї бізнес-ідеї, завдяки якій організація виникла. Далі можливе лише старіння і смерть, але воно не закладено в «позитивну» модель Грейнера.

Дослідивши ідеологію Адізеса і взявши її за основу як найбільш повну, можна зробити висновок, що для уникнення потрапляння на низхідну гілку розвитку організації необхідно в період між стадіями розквіту і стабільності запропонувати новий варіант розвитку організації (або принципово модифікувати стару) тобто реструктуризувати, щоб мати можливість перетворення нового бізнесу в основний. З урахуванням того що кризи циклічні, проведення реструктуризації вимагає регулярного підходу і, теоретично, може повторюватися до нескінченності. Цю модель життєвого циклу організації можна назвати «зростаючим розвитком бізнесу на основі циклічної реструктуризації» (рис. 4).

Основне завдання при використанні даної моделі циклічного розвитку підприємства, це правильна та чітка оцінка його поточного стану. Важливим фактором при реалізації даної моделі є визначення фактору часу в який необхідно провести реструктуризацію деяких операційних функцій підприємства, або провести фундаментальні зміни діяльності організації з ціллю уникнення фатальних наслідків.

#### **Висновки.**

Дослідивши найбільш поширені моделі життєвого циклу, автори дійшли висновку що всі вони мають схожі фази свого циклічного розвитку. Найбільш повну ідеологію Адізеса було взято за основу, та запропоновано новий варіант розвитку організації на підставі проведення реструктуризації в період між стадіями розквіту і стабільності. З урахуванням циклічності настання кризових явищ, проведення реструктуризації вимагає систематичного (циклічного) підходу і, теоретично, може повторюватися до нескінченності. Цю модель життєвого циклу організації було названо автором «модель зростаючого розвитку бізнесу на основі циклічної реструктуризації».

#### **Список використаних джерел:**

1. Gray B., Ariss S.S. Politics and strategic change across organizational life cycle // *Academy of Management Review*, 1985, vol. 10, No. 4, pp. 707-723.
2. Филонович С. Р. Использование моделей жизненного цикла организации в процессе организационной диагностики / С. Р. Филонович // *Социологические исследования*. – 2005. – № 4. – С. 53 – 64.

**Ключові слова:** життєвий цикл підприємства, модель, реструктуризація.

**Ключевые слова:** жизненный цикл предприятия, модель, реструктуризация.

**Keywords:** the life cycle of the enterprise, model, restructuring.